

Po deseti letech startuje komplexní průzkum sexuálního chování obyvatel ČR. Zaměří se na sexuální zdraví a zmapuje nové trendy

7. 11. 2023, KLECANY – Za poslední dekádu nejsou k dispozici žádná data o sexualitě obyvatelstva ČR. V Česku přitom mezi lety 1993–2013 probíhaly unikátní průzkumy tohoto typu, realizované Sexuologickým ústavem 1. LF a VFN. Poslední však proběhl přesně před deseti lety. Proto nyní startuje komplexní průzkum sexuality CzechSex, který jako první v ČR respektuje mezinárodní doporučení pro metodiku provedení reprezentativních výzkumů sexuality a genderu. Jeho cílem je shromáždit údaje nejen o sexuálním chování a nových trendech, jako sexualita v on-line prostoru, trendy v seznamování a partnerském soužití, ale také o sexuálním zdraví a pohodě, výskytu potíží v oblasti sexuality nebo zkušenostech se sexuálním násilím v on-line a off-line prostoru. Inovativní je také respektujícím přístupem k oblasti genderové identity a sexuální orientace a důrazem na pozitivní vnímání sexuality. Výzkum CzechSex vede Centrum pro sexuální zdraví a intervence Národního ústavu duševního zdraví, sběr dat bude probíhat od listopadu 2023 do března 2024 a bude realizován ve spolupráci s vítěznou agenturou MindBridge consulting.

„Sběr dat bude probíhat dvěma způsoby on-line formou a osobním dotazováním, při němž budou tazatelé*tazatelky kontaktovat osoby vybrané na základě kvót. V případě souhlasu s provedením rozhovoru respondent navštíví tazatel*ka vybranou osobu v domácnosti a po úvodních otázkách neintimního rázu nechá odpovídající*ho vyplňovat údaje o sexualitě v soukromí za použití tabletu. Všichni respondenti*tky jsou unikátní a pro výzkum v zásadě nepostradatelní. Celkově bude osloveno na 6000 lidí,“ říká Kateřina Klapilová, vedoucí Centra pro sexuální zdraví a intervence NUDZ a vedoucí výzkumu CZECHSEX. Výzkumníci přitom důsledně dbají na anonymitu: odpovědi jsou vedeny pod kódy, nelze je spojit s žádnými identifikačními údaji, všechny části týkající se intimity a sexuality vyplňuje respondent*ka sám a v soukromí, tazatel poskytuje pouze technickou podporu a nemá přístup k vyplněným odpovědím.

Proč vlastně zkoumat sexuální zdraví?

Sexuální duševní a tělesné zdraví jsou navzájem propojeny a výrazně se ovlivňují. Podle WHO je sexuální zdraví stav fyzické, emoční, duševní a sociální pohoda ve vztahu k sexualitě. „Nejde jen o tělesné fungování, ale také o pocity, které lidé zažívají během sexuálních aktivit, možnost prožívat sexualitu bez nátlaku, násilí, stigmatizace či strachu nebo úzkosti a moci svobodně vyjadřovat svou genderovou identitu nebo sexuální orientaci. Sexuální zdraví zahrnuje také pozitivní sebehodnocení a respekt vůči partnerovi*partnerce. Důležitou složkou je také ochrana proti pohlavně přenosným nemocem nebo neplánovanému těhotenství. Celonárodní výzkumy poskytují klíčová data pro nastavování péče a edukace v oblasti sexuálního zdraví. CzechSex je v ČR prvním výzkumem, který se soustředí na sexuální zdraví, potěšení a well-being a který mapuje potřeby péče v této oblasti,“ popisuje Kateřina Klapilová.

Jednou z oblastí, na něž se průzkum zaměří, je mapování problémů se sexuálním zdravím. Mezi ně patří například sexuální dysfunkce nebo pohlavně přenosné choroby. „Podle posledního průzkumu sexuálního chování v ČR z roku 2013 trpělo nějakou poruchou 11,3 % žen a 12,5 % mužů. U žen byla nejčastější sexuální dysfunkcí nedostatek sexuální touhy (36,8 %), u mužů pak erektilní dysfunkce (36,5 %). Zajímavostí určitě je, že u žen se pouhá absence orgasmu samozřejmě nepovažuje za sexuální dysfunkci,“ vysvětluje Petr Weiss ze Sexuologického ústavu 1.LF a VFN,

autor předchozích průzkumů. Z posledního průzkumu sexuálního chování populace ČR (2013) například vyplývá, že orgasmu nikdy nedosahuje 4,2 % českých žen.

Ani v oblasti sexuálně přenosných nemocí nejsou k dispozici aktuální data. Z podkladů krajských hygienických stanic vyplývá, že v ČR v posledních letech probíhá alarmující nárůst výskytu syfilidy a naopak se zdá, že se daří poměrně úspěšně zvládat výskyt viru HPV. „Situace se v současnosti mění, nemáme však reprezentativní údaje ze strany občanů samotných a nemáme údaje o tom, jak se mění jejich chování vzhledem k užívání péče v této oblasti a sexuálním chování, které může s šířením těchto nemocí souviset. V souvislosti s mezigenerační proměnou vzorců chování potřebujeme pochopit vztahy mezi konkrétními vzorci sexuálního chování a přenosem nemocí mimo jiné i pro efektivní alokaci financí na vzdělávání v prevenci sexuálně přenosných onemocnění,“ říká Renáta Androvičová z Centra pro sexuální zdraví a intervence NUDZ.

Nové technologie, nové trendy i citlivý přístup k LGBTQ+

Průzkum se samozřejmě zaměří i na nové trendy, například na to, jak se do oblasti sexuality promítají nové technologie. Z on-line výzkumu realizovaného nedávno agenturou Behavior vyplynulo, že 21 % českých párů se seznámilo online. Po seznámení přes přátele (22 %) je to tedy nejčastější způsob seznámení v Česku. „V rámci nového celonárodního reprezentativního výzkumu se dále zaměřujeme na zkušenosti se seznamováním přes internet – jaké má takové seznamování výsledky? Kolik lidí našlo na seznamce sex a kolik dlouhodobý vztah? Dotazník zároveň jako první mapuje vztahovou diverzitu v Česku. Jako jeden z výrazných trendů nejen v Generaci Z pozorujeme vyšší otevřenost k alternativním vztahovým formám, ať už je to single život, různé formy konsenzuální nemonogamie, přátelství s výhodami nebo tzv. situationship. V průzkumu zkoumáme prevalenci různých vztahových forem, ale také spokojenost v rámci vztahu, sexu nebo jak se lidé cítí zamilovaní,“ popisuje Markéta Šetinová, socioložka a zakladatelka Institutu Moderní láska. Dotazník se bude zabývat také sextingem, tedy vytvářením a sdílením vlastních či cizích nahých fotografií a videí, nebo konzumací pornografie a případných problémů s ní spojených.

Zásadní aktualizaci přináší průzkum v kontextu sexuální a genderové identity a sexuální orientace, neboť je poprvé v souladu s mezinárodními standardy. Navíc je rozšířen o otázky, které výzkumníkům umožňují ptát se nejen na dvě nejčastější kategorie pohlaví (muž a žena), ale je také citlivý ke zkušenostem transgender a dalších genderově rozmanitých osob a rovněž umožňuje lidem s tzv. intersex variacemi pohlavních znaků, aby se ke svému tzv. intersex statusu mohli*y přihlásit. Vědci věří, že průzkum přispěje k většímu porozumění vlivu negativních faktorů souvisejících s diskriminací a stigmatizací na duševní zdraví a sexuální život LGBTQ+ lidí v české společnosti.

Určitou souhrnnou kapitolou jsou tzv. sexuální milníky. Třicetiletá kontinuita od prvního průzkumu nabízí porovnání s předchozími studiemi v ČR, ale i v zahraničí. „To nám umožní lépe pochopit načasování vývoje sexuality, ale také prozkoumat, jak moc jsou tyto milníky pevné či proměnlivé mimo jiné ve spojitosti s dobou a sociokulturním prostředím. Jedná se například o věk první menstruace, masturbace, líbání, zamilování se či pohlavního styku. Z nedávného on-line výzkumu Lásky a Intimity (2020) realizovaného pod záštitou NUDZ a FHS UK totiž například vyplývá, že se sice u mužů a žen liší průměrný věk první masturbace (14 let vs. 18 let), ale u žen je tento milník zároveň výrazně ovlivněn věkovou kohortou. Ženy, kterým je nyní mezi 50 a více let, totiž uvádí průměrný věk 23 let, zatímco ženy ve věku 20–30 let začaly masturbovat již ve 14 letech,“ uzavírá Klára Bártová z Centra pro sexuální zdraví a intervence NUDZ.

Více informací o průzkumu CzechSex naleznete na webu www.intimitavcr.cz.

Infobox

Projekt CzechSex je plně financován Grantovou agenturou ČR. Mezi další tuzemské spolupracující instituce patří: Sexuologický ústav VFN UK, Institut pro psychologický výzkum MU, Fakulta humanitních studií UK, Sexuologická Společnost ČLS JEP, Česká společnost pro sexuální medicínu nebo Národní program pro HIV/AIDS při Státním Zdravotním Ústavu. Tým projektu CzechSex se skládá z předních českých a zahraničních odborníků specializovaných na jednotlivé oblasti sexuálního zdraví, chování a intimity. Vzájemná spolupráce umožňuje komplexní pohled na sexualitu a intimitu českých obyvatel a efektivní využití informací ve všech zkoumaných oblastech.